

YABANCI DİL ÖĞRENİMİNDE DOĞAL YAKLAŞIM¹

Hasanbey Ellidokuzoğlu

hasanbey59@gmail.com

Ulu bir dağın zirvesine çıkmayı hedefleyen bir kartal düşünün: dağın zirvesine ne kadar sürede ulaşabileceğine ilişkin bir soruya verilecek yanıt, kartalın nasıl bir yol veya yöntem takip edeceğine bağlı olarak değişecektir. Eğer kartal, kanatlarını kullanarak uçma yolu/yöntemini takip ederse dakikalarla ifade edilebilecek kısa bir zaman zarfında zirveye ulaşabilir. Ancak ayaklarını kullanması durumunda aynı zirveye ulaşması günler, haftalar sürebilir; hatta tırmanma parkurunun sarplığına göre hiçbir zaman ulaşamayabilir.

Hiçbir kuş (kanatları işlevselken) ikinci yöntemi kullanmayı düşünmez; doğal olarak sahip olduğu muhteşem yeteneği sayesinde umanın keyfini çıkararak

zirveye kısa zamanda ulaşır. Kuşlara nispeten çok daha gelişmiş bir akla sahip insanoğlu ise her nedense benzer durumlarda —yabancı dil öğrenimi gibi — doğal olmayan yolları/yöntemleri kullanmayı tercih edebilmektedir. Bu aslında yanlış bir tercihten öte, tercihsizlik yanılığından kaynaklanmaktadır. Başka bir deyişle yabancı dil öğrenen birçok yetişkin insan, çocukken sahip oldukları doğal dil yetisinin belirli bir yaştan sonra işlevselliğini yitirdiğini düşünmekte ve bu yanlış algılamanın sonucu olarak kanadı kırık bir kuş gibi sarp yokuşlarda nefesini ve enerjisini tüketmektedir. Makalemizde, bu yanlış tercihin veya tercihsizlik algısının nedenleri irdelenecek, doğru ve doğal tercihin ne olduğu incelenecektir.

Anadil Edinimi ve Dil Edinim Cihazı

Yetişkinlerin yabancı dil öğrenimi konusuna geçmeden, öncelikle çocuklarda anadil ediniminin nasıl gerçekleştiğini incelemekte yarar vardır. Zira bu “harikulade” sürecin doğasının anlaşılması daha sonra öğrenilmeye çalışılan dillerin nasıl çalışılması gerektiği konusuna ışık tutacaktır. Anadil edinimini harikulade bir süreç olarak tanımlamak bazıları için şaşırtıcı olabilir; hatta abartılı gelebilir. Ne de olsa, anadil hemen her ocuk tarafından kolaylıkla ve “olağan” bir şekilde öğrenilmektedir. Ancak bir şeyin harikulade

¹ Mevcut haliyle henüz herhangi bir yerde yayımlanmamış olan bu makaleyi (içeriğini değiştirmemek ve başka bir yazar ismiyle yayımlanmamak şartıyla) dil öğrenimi/öğretimine katkıda bulunmak üzere kullanabilir/paylaşabilirsiniz. Konuyla ilgili yorumlarınızı ve varsa sorularınızı hasanbey59@gmail.com adresine gönderebilirsiniz.

olabilmesi aynı zamanda olağanüstü veya sıradışı olmasını gerektirmez.² Çocukların başarısı her ne kadar normal ve olağan gibi gözükse de yabancı dil öğrenmeye çalışan yetişkinlerin geneldeki başarısızlığı düşünüldüğünde bu harikuladeliğe daha belirgin bir şekilde ortaya çıkmaktadır. Zira bilişsel gelişimleri itibarıyla daha üst seviyelerde bulunan yetişkinlerin çocuklara kıyasla daha kolay bir şekilde yeni bir dil öğrenmeleri beklenirken, tam tersi bir durum söz konusudur. Peki ama neden?

Yetişkinlerin bilişsel üstünlüğü “genel” öğrenme mekanizmalarının gelişmiş olmasından kaynaklanmaktadır. Evet, yetişkinler soyut ve karmaşık konularda, genel ve bilinçli problem çözme tekniklerini kullanmada çocuklardan oldukça üstündürler. Ancak dil edinimi bu tür genel öğrenme teknikleri / sistemlerinin yardımıyla gerçekleşmemektedir. Eğer öyle olsaydı, yetişkinler çocuklardan daha kısa sürede yeni bir dili öğrenebilirlerdi. Dolayısıyla dilbilimcilerin birçoğu, çocukların anadil öğrenirken genel öğrenme mekanizmasından farklı olarak, bu konuda ihtisaslaşmış, doğuştan gelen ve özel bir bilinçaltı yetisini kullandıklarını iddia etmektedir. Dil Edinim Cihazı (Language Acquisition Device-LAD) olarak adlandırılan bu mekanizmanın bir dili çözümlemesi ile genel problem çözme yetisinin aynı işi yapmaya çalışması arasındaki fark bir kuşun yüksek bir zirveye ulaşmada kanatlarını veya ayaklarını kullanması arasındaki fark gibidir.

Dilbilimcileri LAD gibi bir mekanizmanın varlığından bahsetmeye zorlayan gerçek, uzun yıllar boyunca yürüttükleri çalışmalara rağmen henüz hiçbir dilin gramer yapısını tamamiyle çözümlenememiş olmalarıdır. Evet, kolektif olarak çalışmalarına, konferans ve internet gibi ortamlarda ortak akıl işletmelerine rağmen, (İngilizce dahil) hiçbir dilin grameri dilbilimciler tarafından hala tam olarak çözümlenememiştir. Ancak aynı gramer sistemini, zihni gelişimini henüz tamamlamamış bir çocuk tek başına çözümlenmekte ve birkaç yıl sonra kullanabilmektedir.³

Bir örnekle konuya açıklık getirelim: Bir samanlığın içerisine 100 tane iğne atıldığını ve 100 kişinin sadece göz ve ellerini kullanarak 100 saat içerisinde 70-80 tane iğneyi toplamayı başarabildiğini; ancak bir çocuğun aynı samanlığa girip 10 dakika içerisinde tüm iğneleri topladığını düşünelim. Böyle bir durumda kimse, çocuğun bu harika işi sadece göz ve ellerini kullanarak yaptığını iddia edemez. Mutlaka güçlü bir mıknatıs veya benzeri bir cihaz marifetiyle bunu yaptığı düşünülür. Konumuza dönersek; binlerce dilbilimcinin genel problem çözme tekniklerini kullanarak gramer bilmecesinin ancak bir kısmını çok uzun bir zamanda çözebildiğine şahit oluyoruz. 5-6 yaşlarındaki bir çocuk aynı gramer bilmecesini tamamen

² İnsanın her gün yaptığı yeme, içme, yürüme gibi sıradan gözükken işlerin herbiri aslında çok karmaşık süreçler içermektedir. Bizim için çok kolay gibi görünen ayakta durma veya yürüme gibi faaliyetlerin gerçekleşmesi yüzden fazla kasın koordinasyonunu gerektirmektedir.

³ Çocuğun dili anlıyor ve kullanıyor olması dilbilgisi kurallarına bir şekilde sahip olduğuna işaret eder. Kuralları bilinçli olarak izah edememesi durumu değiştirmez; sadece bu kuralların bilinçaltında var olduğunu gösterir. Zaten, dilbilimcilerin başarısızlığı da, bilinçaltında sahip oldukları bu kuralları (bilinçli) problem çözme yeteneklerini kullanarak bilinçüstüne taşıma teşebbüslerinde yaşanmaktadır.

çözabiliyorsa bu başarıyı dilbilimcilerin kullandığı genel öğrenme (problem çözme) tekniklerine atfedemeyiz. Mutlaka farklı bir mekanizmanın varlığını kabul etmek zorunda kalırız.⁴

Çocukların genel öğrenme kapasitelerinin yetersizliğine rağmen gramer gibi soyut ve karmaşık bir sistemi çözümlayebilmeleri dilbilimciler tarafından “Dil Edinim Paradoksu” (Language Acquisition Paradox) olarak adlandırılmaktadır. Sosyal bilimcilerin Einstein’ı sayılabilecek ve kendi alanında dünyada kendisine en çok atıf yapılan kişilerden biri olan Noam Chomsky’ye göre bu paradoksu çözümenin tek yolu, çocukların dil konusunda ihtisaslaşmış özel bir Dil Edinim Cihazına (Language Acquisition Device-LAD) sahip olduklarını kabul etmektir. Genel öğrenme mekanizmasından bağımsız çalışan, dilin yapısıyla ilgili doğuştan gelen zengin bir dilbilgisine sahip olan bu cihaz/sistem sayesinde çocuklar anadillerini kısa sürede edinebilmektedirler. LAD’ın içerisinde tüm dillerin iskeletini oluşturan ve Evrensel Gramer

Yetişkinlerin kaldıramadığı yükü kaldıran çocuklar

Chomsky'ye göre, dilbilimcilerin yıllarca süren sistemli çalışmalarına rağmen halen çözümlenemeyen dilbilgisi kurallarını, zihni gelişimini henüz tamamlamamış bir çocuğun birkaç sene zarfında edinmesi mümkün değildir. Bu ancak doğuştan gelen, dile özgü kurullarla donatılmış içgüdüsel bir sistem sayesinde gerçekleşmektedir.

olarak adlandırılan çok karmaşık bir dilbilgisi çatısı bulunmaktadır. Dünyaya geldikten sonra çocukların yapması gereken, çevrelerinden aldıkları dilsel mesajlarla (language input) uyumlu olacak şekilde bu iskelete bir et/deri giydirmekten ibarettir.⁵ Afrika’da doğan bir çocuk bu iskelete siyahi bir deri, Çin’de doğan ise sarı bir deri giydirmektedir. Bu tür bir destekten mahrum bir çocuğun değil üç-beş yılda, hayatı boyunca herhangi bir dilin gramerini çözmesi mümkün görülmemektedir. İşte bu nedenle dilbilimcilerin büyük bir çoğunluğu LAD’ın ve Evrensel Gramerin mevcudiyetini kabul etmenin mantıksal bir zaruret olduğunu ifade etmektedir.⁶

Çocukların LAD gibi bir sistemi kullandıkları dilbilimcilerin birçoğu için oldukça açık bir gerçek iken yetişkinlerin böyle bir sistemi kullanıp kullanamadığı yoğun bir tartışma konusu olmuştur. Bizi de asıl ilgilendiren husus budur; zira yetişkinlerin bu tür bir sistemden istifade edip edemediği, yabancı dil eğitiminde/öğreniminde izlenecek yolu belirleyecektir.

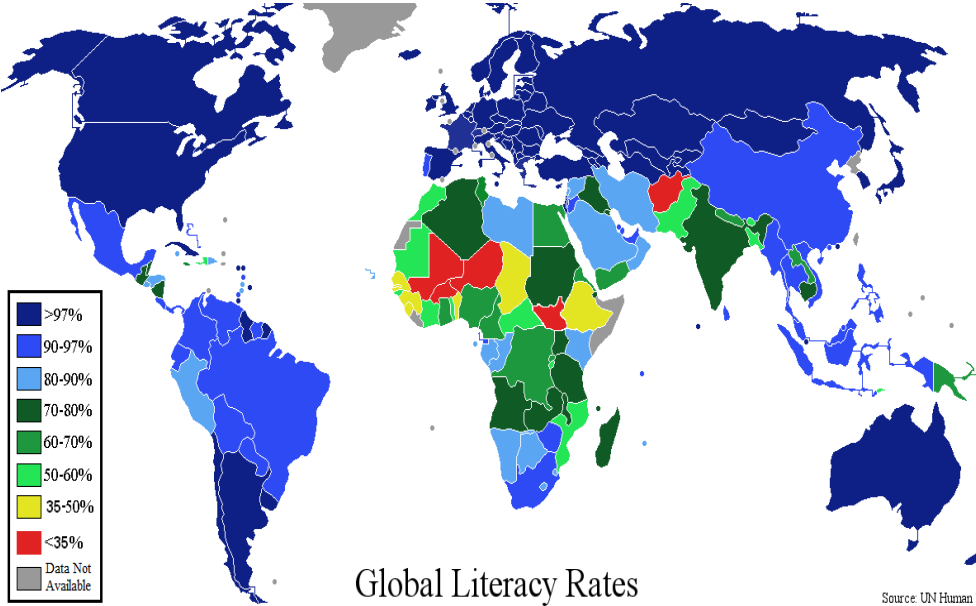
⁴ Jackendoff, R. (1993). Patterns in the mind: Language and human nature. New York: Harvester Wheatsheaf.

⁵ Sadece iskelet demek yetersiz olabilir. Doğuştan gelen dilbilgisinin zenginliğini daha doğru ifade etmek gerekirse, sadece kemikler değil; iç organlar, kaslar, sinir sistemi dahil hemen her şey hazır, sadece deri eksik şeklinde düşünmek uygun olacaktır.

⁶ Bley-Vroman, R. (1989)

Yetişkinlerin LAD'ı kullanmadıklarını iddia eden bilim adamları genellikle ergenlik sonrası dil öğrenme teşebbüslerinde yaşanan başarısızlığı delil olarak ortaya sürmektedirler. Gerçekten de birçok yetişkin yıllar boyu çalışmalarına rağmen çocukların kısa sürede ulaştığı dil seviyesine ulaşamamaktadır. Ancak burada sorulması gereken soru, bu başarısızlığın bütün yetişkinler için geçerli olup olmadığıdır. Bu soruya verilebilecek en açık ve en net cevap Afrika kıtasında gizlidir.

Çok dilliliğin cenneti: Afrika

Okuma yazma oranının en düşük olduğu kıta Afrika'dır. Hemen her göstergede alt sıralarda bulunan bu kıtanın, yabancı dil bilme alanında da düşük not alması beklenirken tam tersi bir durum söz konusudur. Afrika kıtasının sakinleri, geçmişte olduğu gibi bugün de, yabancı dil bilme yarışında ön sıraları işgal etmektedirler. Kabile içi

evlenmenin yasak olduğu bölgelerde evlenmenin ön şartı müstakbel eşin kabilesinin dilini öğrenmektir. Evlilik çağına girmiş Afrikalı gençler yüzyıllardır en etkin dil öğretim kursuna katılmak suretiyle nesillerini devam ettirmeyi başarabilmişlerdir. Modern dil kurslarından farklı olan bu eğitim süreci, hedef dilin bizzat kullanıldığı doğal ortama gidip orada işçi olarak çalışırken dili farkında olmadan, duyarak edinmekten ibarettir.⁷

Modern dünyanın sakinleri ise yabancı dil öğrenme teşebbüslerinde öylesine hayal kırıklığına uğramışlardır ki doğuştan sahip oldukları dil edinme yetisini belli bir dönemden sonra kaybettiklerini zannetmektedirler. İkinci dil

Başarılılar	Başarısızlar
	
<i>Tüm dilleri doğal yöntemler kullanarak farkında olmadan edinirler.</i>	<i>Yabancı dili sınıf ortamında matematik öğrenir gibi öğrenmeye çalışırlar.</i>

⁷ Nida, E.A. (1982). Learning by listening. R.W. Blair (Ed.) Innovative approaches to language teaching (s.42-53). Boston, MA: Heinle & Heinle Yayınevi.

öğretmenleri ve yöntem bilimcileri arasındaki yaygın kanılardan biri, ergenlik sonrası doğal dil edinme yetisinin kaybolduğu ve bu dönemden sonra yeni bir dilin ancak genel öğrenme mekanizması tarafından öğrenilebileceğidir. Yani gramer kurallarını, matematik öğrenir gibi bilinçli olarak irdeleyip bol miktarda alıştırma yapmak suretiyle bilinçaltına yerleştirmek, yetişkinlerin takip edebileceği tek yol olarak gösterilmektedir.⁸

Ergenlik sonrası doğal dil edinme yetisinin güdükleştiği savını çürüten en güçlü delil, müstakbel eşlerine, yeni öğrendikleri dilde kur yapamamasalar da, duygu ve düşüncelerini aktarabilecek durumda olan milyonlarca Afrikalının yabancı dil edinim deneyimleridir.⁹ Eğer yaygın kanı doğru olmuş olsaydı, belki de bugün siyah ırk olmayacak ya da evlilik ön şartlarını değiştirmeleri gerekecekti. Zira insanlık tarihinin büyük bir bölümünde, bırakın dilbilgisi kurallarının bilinmesini, yazı dahi yaygın olarak kullanılamıyordu.

Burada dikkat edilmesi gereken husus okuma-yazma oranı ile yabancı dil bilme oranı arasındaki ters ortantıdır. Bu şaşırtıcı orantısızlık, okul ortamında yabancı dil öğrenmeye çalışanların maruz kaldığı bir problemin varlığına işaret etmektedir. Adeta, sadece okul ortamında etkisini gösterebilen bir virüs modern dünyanın sakinlerini yabancı dil öğreniminde başarısızlığa sevk etmektedir. Bu ortamın dışında kalan (çocuklar ve) Afrikalılar ise, bu virüsün olumsuz tesirinden uzak bir şekilde, yabancı dil(ler)i kolaylıkla edinebilmektedirler. Güney Kaliforniya Üniversitesi uygulamalı dilbilimcilerinden Stephen Krashen'a göre bu virüs, okul ortamında uygulanan ve genel öğrenme teknikleri ile dil öğretimini hedefleyen yanlış yöntemlerdir. Krashen, (çocukların ve) Afrikalıların takip ettiği doğal yol ile okul ortamında takip edilen suni yöntemler arasındaki farkı Edinme-Öğrenme Ayrımıyla (Acquisition-Learning Distinction) açıklamaktadır.¹⁰

Edinme-Öğrenme Ayrımı

Yetişkinlerin yabancı bir dilde bilgi ve becerilerini geliştirme adına kullanabilecekleri iki mekanizma ve dolayısıyla takip edebilecekleri iki yol vardır. Bunlardan birincisi genel öğrenme mekanizması ile öğrenme (learning), diğeri ise LAD'ı kullanarak edinme (acquisition) sürecidir. Öğrenme, çoğu öğrencinin okul ortamında kullandığı bilinçli bir

⁸ Bley-Vroman, R. (1989) What is the logical problem of foreign language learning? S. Gass & J. Schachter (Ed.), Linguistic perspectives on second language acquisition (s. 41-68). Cambridge, UK: Cambridge University Press.

⁹ Benzer bir durum Amazon'daki kabileler için de geçerlidir. Detaylı bilgi için bkz. Sorensen, A. P. (1967). Multilingualism in the Northwest Amazon. American Anthropologist. 68, 670-684. (<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1525/aa.1967.69.6.02a00030/pdf>)

¹⁰ Krashen, S.D. (1981) Second language acquisition and second language learning. Oxford: Pergamon.

süreçtir (conscious learning). Öğrenmede hedef, gramer kurallarının bilinçli bir şekilde irdelenmesinden sonra, bol miktarda alıştırma ve pratik yapmak suretiyle otomatik hale getirilmesidir. Bu açıdan yabancı dil "öğrenimi", diğer alanlardaki "genel" öğrenme süreçleri ile benzeşmektedir: on-parmak daktilo yazmayı, araba sürmeyi ya da matematik kurallarını öğrenmek gibi. Bütün bu öğrenme çeşitlerinde ortak olan, kuralların bilinçli olarak tahlilinin sonrasında bol miktarda egzersiz yapmak suretiyle öğrenilmesi ve bilinçaltına indirilmesi, diğer bir deyişle otomatikleştirilmesidir. Bilinçli olarak öğrenilen gramer kuralları ancak yavaş ve suni konuşma sırasında veya gramer testlerinde işe yaramakta, akıcı ve doğal dil kullanımı sırasında kullanılamamaktadır.

Doğal dil kullanımını mümkün kılan bilgi ancak "edinme" yoluyla elde edilmektedir. Edinme kendine özgü bir bilinçaltı süreci olup başka alanlardaki öğrenme süreçleriyle benzeşmemektedir (subconscious acquisition). Yabancı dil edinimini benzersiz kılan, her insanın beyinde/zihninde dil ediniminden sorumlu özel bir mekanizmanın (LAD'ın) mevcudiyetidir. Chomsky'nin anadil edinimini izah etmek için ortaya attığı LAD fikrini, Krashen geliştirmiş ve bu mekanizmanın hayat boyu faal olduğunun altını çizmiştir. Yetişkinlerin ikinci dildeki başarısızlıklarının temel nedeni, aktif bir LAD'a sahip olmayışları değil, her yaşta faal olan edinim cihazlarını harekete geçiremeyişleridir. Başka bir deyişle yetişkinlerin temel problemi edinme yolu yerine öğrenmeyi tercih etmeleridir.

Edinme ile öğrenme arasındaki farkı başta sunulan kartal örneği ile açıklayalım: bir yetişkinin yeni bir dili genel sistemlerle "öğrenmesi" ile özelleşmiş dil edinim cihazıyla (LAD) edinmesi arasındaki fark, bir kartalın dağın zirvesine yürüyerek çıkmasıyla uçarak çıkması arasındaki fark gibidir. Yabancı dili sınıf ortamında matematik öğrenir gibi öğrenmeye çalışanlar, bacak kaslarını güçlendirmeye çalışan kuşlar gibidir. Ne var ki yabancı dil (bacak kasları güçlü devekuşu dahil) hiçbir kuşun yürüyerek ulaşamayacağı kadar sarp bir zirveyi temsil etmektedir. Dolayısıyla Afrika gibi yerlerde yabancı diller kolaylıkla edinilirken gelişmiş pek çok ülkede bu alanda sıkıntı yaşanmasının temel sebebi, yabancı dilin sınıf ortamında genel öğrenme (conscious learning) ilkeleri çerçevesinde öğretilmeye çalışılmasıdır. Okuma-yazma oranının düşük olduğu bölgelerde yabancı dil (okul ortamından ziyade) doğal ortamda dile özgü mekanizma (LAD) tarafından "edinildiği" için başarı sağlanabilmektedir (subconscious acquisition). Bu noktada suçu tamamıyla okul ortamına yüklemek doğru olmaz. Zira yapılan birçok araştırma, okul ortamının LAD'ı harekete geçiren etkenle (anlaşılabilir mesajlarla) zenginleştirilmesi durumunda hızlı bir dil gelişiminin sağlanabileceğini göstermiştir.¹¹

Dil Edinim Cihazını Harekete Geçiren Etken: Anlaşılabilir Mesaj

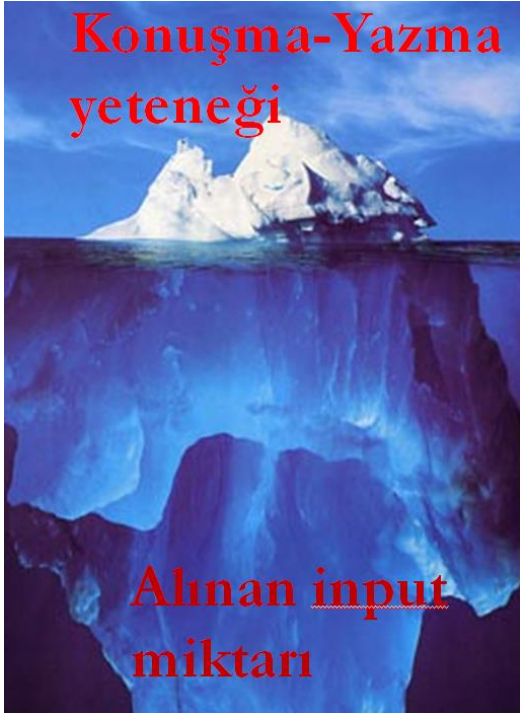
Dil edinim cihazının genel öğrenme teknikleri ile harekete geçmediğini belirttikten sonra bu sistemi tetikleyen etkenin ne olduğunu açıklamak gerekir. İzahı karmaşık gibi görünen bu sorunun aslında oldukça

¹¹ Detaylı bilgi için bkz. Krashen, 1982; Dupuy, 2000; Işık, 2000. Ayrıca <http://forlangs.niu.edu/~klichtman/tprs.html> sitesini ziyaret edebilirsiniz.

basit bir cevabı vardır: LAD'ı tetikleyen temel etken anlaşılabilir mesajlardır (comprehensible input). Bol miktarda anlaşılabilir mesaja maruz bırakılan (okuyan ve dinleyen) bir kişinin LAD'ı, bu mesajların içerisindeki dilbilgisi kurallarını ve kelimeleri kişi farkına varmadan edinir.

Sessiz dönem olarak adlandırılan, sözlü ve /veya yazılı mesaj depolamakla geçen bir kuluçka döneminden sonra kişi konuşma/yazmaya başlar. Çocuklarda 1,5-2 yıl süren bu sessiz dönem yetişkinlerde daha kısa sürebilir. Bu hız artışının temel nedeni gelişmiş dünya bilgileriyle yetişkinlerin, çocuklardan daha fazla mesaj alma ve anlama kapasitesine sahip olmalarıdır.

LAD'ı harekete geçirmek açısından en önemli beceriler dinleme ve okumadır. Konuşma ve yazma ise bol dinleme ve okumanın doğal bir neticesi olarak kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Başka bir deyişle, dinleme ve okuma edinimin sebebi, yazma ve konuşma ise sonucudur. Bir örnekle konuya açıklık getirelim;

bir buzdağının su üstünde görünen kısmı su altındaki kısmından çok daha küçüktür. Kişinin sahip olduğu üretim kapasitesi (konuşma ve yazma kabiliyeti) su üstündeki küçük kısma karşılık gelirken, suyun altındaki kısım dinleme ve okuma deneyimine karşılık gelir. Yani kişi ne kadar bol okur ve dinler ise su üstündeki yetenekleri de yavaş yavaş gelişir. Yetişkinlerin yaptığı en önemli yanlışlardan biri, hazır olmadıkları dönemde konuşmaya çalışmalarıdır. Az bir dinleme sonrasında konuşma yapma ise buz dağını tersine çevirmeye çalışmaktan başka bir şey değildir. Bu tür çabaların başarısızlıkla sonuçlanması kaçınılmazdır.

Sessiz dönemi henüz tamamlamamış, dolayısıyla bir yabancı dilde yeterince bilinçaltı bilgisine sahip olmayan bir insan konuşma-yazmaya zorlandığında anadilin gramer kuralları devreye girmekte ve beyinde yanlış bağlantılar tesis edilmektedir; veya bilinçli olarak öğrenilen ve beyin bilinçli süreçlerden sorumlu bölgelerinde konumlanmış parazitik bir gramer (learned competence) sistemine başvurulmaktadır. Her iki durumda da fosil dediğimiz hatalar oluşmakta ve bu hatalar uzun vadede dahi düzeltilememektedir. Konuşurken tereddüt yaşama, anadilin olumsuz tesiri ve telaffuz bozukluklarının temel sebebi işte bu erken konuşma-yazma teşebbüsleridir. Kısacası, henüz yeterince mesaj almadan yapılan konuşma-yazma teşebbüsleri, LAD'ın doğal işleyişini ve bilinçaltı gramerin sağlıklı gelişimini sekteye uğratmaktadır.

Krashen'in dil eğitim prensiplerini Tayland'daki Amerikan Üniversitesinde uygulayan Marvin Brown, vakti gelmeden yapılan bu çeşit zorlamalı konuşma aktivitelerinin kardan çok zarar getirdiğini, öğrencilerin nihai başarıya ulaşmalarını engellediğini iddia etmektedir. Nitekim kendisi aynı hatayı işleyerek Taylandca

dilini kırk yıldan fazla süre çalışmış olmasına rağmen, bu hataya düşmeden, edinim sürecinin sabır gerektiren işleyişine uygun bir eğitim sürecinden geçen öğrencilerin, birkaç senede ulaştıkları seviyeye ulaşamadığını dile getirmektedir.¹² Brown'a göre gramer kurallarının zorlamalı olarak konuşma sırasında kullanılması kişinin dil gelişiminde onulmaz yaralar açmaktadır.¹³

LAD Bilinçli Öğrenme Müdahalelerinden Bağımsız Çalışır

LAD'ın en önemli özelliklerinden birisi bilinçli dış müdahaleye kapalı olmasıdır.¹⁴ 70'li yıllardan itibaren yapılan onlarca deney, ikinci dil edinen kişilerin ister sınıfta ister doğal ortamda olsun dilbilgisi kurallarını doğal bir sıra (natural order) dahilinde edindiğini göstermiştir.¹⁵ Örneğin “-ing” takısı İngilizce’de ilk edinilen yapılardan biridir. Bunu geçmiş zamanı gösteren “-ed” ve diğer bazı yapılar takip eder. En son sırada ise geniş zaman 3’üncü tekil şahıs eki olan “-s” ve benzeri bazı kurallar gelmektedir.

Dikkat edilecek olursa bu “edinme” sırası sınıf ortamında takip edilen öğretme/öğrenme sırasından farklıdır. Bu durum, öğrettikleri kuralların öğrenciler tarafından özümsemediğini gören pek çok öğretmeni rahatsız etmiş ve bunun sonucu olarak bazı araştırmacılar edinimin doğal sırasının değiştirilip değiştirilmeyeceği diğer bir deyişle, dil edinim mekanizmasının işleyişine müdahale edilip edilemeyeceği konusunu incelemişlerdir. 1989 yılında yapılan iki ayrı deneyde Pienemann ve Ellis, sınıf ortamında üç Almanca dilbilgisi kuralının edinim sırasını değiştirmeye çalışmıştır. Araştırmacılar bu kuralları doğal edinim sırasını tersine çevirerek sınıf ortamında deneklere öğretmeye çalışmışlardır (doğal sıra A,B,C iken deney maksatlı olarak C,B,A sırasında eğitim verilmiştir). Başka bir deyişle, Almanca’da en önce edinilen “A” kuralını en sonda vermiş ve en az bu kural üzerinde durmuşlardır. Aynı şekilde, en son edinilen “C” kuralını ilk olarak vermiş ve en fazla bu kural üzerinde durmuşlardır. Öğretim sürecinin sonunda, öğrencilerin akıcı konuşmaları analiz edilmiş¹⁶ ve deneklerin tıpkı doğal ortamda Almancayı edinenlerde olduğu gibi A,B,C doğal sırasını takip ettikleri saptanmıştır.

¹² <http://users.skynet.be/beatola/wot/marvin.html>

¹³ Marvin Brown sessiz döneme riayet edilmesi durumunda 1.500 ders saati sonrasında aksan dahil “native-like” seviyeye ulaştığını ancak kendisinin 40 yıldan fazla çalışmasına ve motivasyonunun çok yüksek olmasına rağmen bu seviyeye bir türlü ulaşamadığını (yüzde 90’ın üzerine çıkamadığını) ifade etmektedir. Detaylı bilgi için bkz. Brown, M. (2001). Learning languages like children. (<http://tienganhsieutoc.vicet.vn/Uploads/AttachFile/LEARNING%20LANGUAGES%20LIKE%20CHILDREN.pdf>)

¹⁴ Ancak milisaniyelerle ölçülebilecek hızda çalışan LAD’ın nefes kesen hızı ancak dış müdahalelere kapalı bir sistemle mümkündür. Aynı durum doğuştan gelen diğer bir mekanizma olan görme sistemi için de geçerlidir. Doğuştan gelen ve işlem hızı çok yüksek mekanizmaların neden bu tür bir yapıda olduklarına dair daha detaylı bilgi için bkz. Fodor (1983), s.37; Sharwood-Smith (2008), s.11.

¹⁵ Bailey, N., Madden, C. & Krashen, S. (1974). Is there a natural sequence in adult second language learning? Language Learning. 21:235-243.

Doğal sıra konusunda yapılan araştırmaların kapsamlı bir analizi için bkz. Ellis (1990).

¹⁶ Gramer testi alırken veya yazarken kişinin bilinçli gramer bilgisine (consciously learned grammar) müracaat edip etmediği bilinemediği için araştırmacılar bilinçaltı bilgisinin gerçek göstergesi olarak deneklerin akıcı konuşma sırasında kullanabildiği kuralları baz almaktadırlar.

“(Deneklerden elde edilen) bu sıra ile doğal edinme sırası karşılaştırıldığında kuralların öğretilme sırası ve kuralların üzerinde durulma sıklığı öğretim ortamında farklı olmasına rağmen, Almancayı doğal edinenlerle aralarında farklılık bulunmadığı gözlemlenmiştir. Bu çalışmanın sonuçları, ister sınıf, ister doğal ortamda olsun, ikinci dil ediniminin aynı sırayı takip ettiği iddiasını desteklemektedir.”¹⁷

“Sınıf ortamında yabancı dil öğrenenler, müfredatın dikte ettiği sıradan bağımsız bir şekilde kendi dil gelişimlerini basamaklandırmakta [ve] daha da önemlisi, doğal dil edinim sırasını takip etmektedirler.”¹⁸

Bu ve buna benzer diğer araştırmalar LAD’ın bilinçli öğrenme/öğretme müdahalelerinden bağımsız çalıştığını bir kez daha ispatlamıştır.¹⁹ Sınıf ortamında yaygın olarak kullanılan dil öğretim yöntemlerinde işlenen konuların dilbilgisi merkezli olduğu ve belirli kuralların bol pratik yapmak suretiyle bilinçaltına indirilmeye çalışıldığı düşünüldüğünde yetişkinlerin yabancı dil öğrenme teşebbüslerinde yaşadıkları sorunun temel nedeni anlaşılabilir.

Bilinçli Öğrenme Yarardan Çok Zarar Getirebilir

Günümüzde çoğu yetişkin, gramer ağırlıklı bir “öğrenim” sürecinden geçerek yabancı dil bilgi ve becerilerini geliştirmeye çalışmaktadır. Müfredatı dilbilgisi kurallarının öğretilmesine dayalı bir yabancı dil eğitim programı ise faydadan çok zarar getirebilir. Bu tür bir eğitimin olası zararları ise şunlardır:

a. Dil ediniminde en etkin faktörlerden birisi mesajın anlaşılabilir olması kadar ilgi çekiciliğidir. Belirli bir gramer kuralının öğretilmesi için düzenlenmiş metinler ise ilgi çekiciliklerini kaybederler. Motivasyonun düşük olduğu (ilgi çekiciliğin bulunmadığı) ortamlarda LAD harekete geçmez yani edinme gerçekleşmez. (kaldı ki doğal edinim sırası gelmemiş bir yapı zaten edinilemez; “-s” takısında olduğu gibi)

c. Doğal edinim sırası gelmemiş bir yapının kullanılmaya zorlanması anadildeki benzer kurallara müracaatı tetikler. Bu da yukarıda bahsedilen fosil oluşumu, telaffuz bozuklukları gibi daha sonra düzeltilmesi çok zor olan problemlerin ortaya çıkmasına sebep olur.

d. Gramerin bilinçli olarak öğretilmesi ve bunun üzerinde fazlaca durulması (LAD’ın içerisindeki doğal bilinçaltı gramere ilave olarak) beynin bilinçli bölgesinde parazitik bir gramerin oluşumuna yol açar. Bu

¹⁷ Ellis, R. (1989). Are classroom and naturalistic acquisition the same? *Studies in Second Language Acquisition*, 11, 305-328. s. 305

¹⁸ Pienemann, M. (1989). Is language teachable? *Applied Linguistics*, 10, 52-79. s. 71-72

¹⁹ Bu konuda yapılan çalışmalar öylesine istikrarlı sonuçlar vermiştir ki bir zamanlar öğrenilmiş kuralların pratik yapmak suretiyle zamanla edinilebileceğini savunan Sharwood-Smith (1981) gibi kişiler artık edinme sürecinin öğrenmeden bağımsız olduğunu kabul etmek zorunda kalmıştır:

“35 yıldan beri süregelen araştırmalar, kişileri ikinci dilin grameri hakkında ister hata düzeltme, ister açıklama yoluyla olsun bilgilendirmenin en azından morfo- sintaks ve telaffuz alanında kalıcı bir etki yaptığını dair kaydadeğer bir delil ortaya koyamamıştır.” (Sharwood Smith, 2008, s. 5)

bilinçli gramer daha sonra her konuşma teşebbüsünde LAD'ın içerisindeki doğal gramer ile çatışmaya girer. İki gramer sistemi arasındaki bu sürtüşme kişinin tutuk bir dil kullanmasına sebebiyet verir.

Öğrenmenin Rolü Ne Olmalıdır?

Öğrenilmiş bilgi (learned competence) bilinçaltı mekanizması tarafından üretilen cümleler üzerinde düzeltmeler yapma işleminde kullanılır. Örneğin, bilinçaltı grameri henüz gelişmemiş bir kişi "He WORK at a factory" gibi bir hatalı cümleyi ürettiğinde, bilinçli olarak öğrendiği bilgi devreye girer ve düzeltme yapar: "He workS at a factory". Ancak bu müdahalenin yapılabilmesi, kişinin bilinçli olarak dilbilgisi kurallarına dikkatini odaklamasına, yani yeterince zamanı olmasına bağlıdır (yazarken veya gramer testi çözerken olabileceği gibi).

Kişinin dikkatini sadece manaya odakladığı akıcı konuşma esnasında kullanabileceği gramer bilgisi ancak ve ancak edinilmiş bilinçaltı bilgisidir (acquired competence). Konuşma esnasında öğrenilmiş bilgiyi (learned competence) kullanmak demek, akıcılığın ve doğallığın kaybolması demektir. Zira insan beyni/zihni aynı anda bilinçli olarak iki farklı şeye odaklanamaz. Normal konuşma sürecinde bilincimizin odağı cümlelerin "grameri" değil "manasıdır". Manaya gramer giydirilmesi bilinçaltısında gerçekleşir. Gramere "bilinçli" odaklanma beraberinde mananın zayıflamasını getirir ve dolayısıyla üretilen cümleler ya akıcılığını ya da anlamlılığını kaybederler.

Bilinçli bilginin üretimde (özellikle konuşmada) bu kısıtlı kullanımına karşın, dinleme ve özellikle okumada oldukça önemli katkısı vardır. Edinilmiş bilgileri açısından eşit, ancak öğrenilmiş bilgileri eşit olmayan iki kişi düşünelim. Az dahi olsa bilinçli gramer bilgisine sahip olan kişi (hiç sahip olmayana kıyasla) okuduğu şeyleri daha kolay anlayabilir. Örneğin sadece bilinçaltı bilgisiyle "He goes to school" gibi bir cümleyi çözümlenmeye çalışan kişi, "-s" takısının ne işe yaradığını bilmez ise "go" kelimesini bildiği halde "goes"un ne anlama geldiğini anlamayabilir ve sözlüğe başvurma ihtiyacı hissedebilir ki bu gereksiz zaman kaybına yol açar. Biraz bilinçli gramer bilgisine sahip kişi ise böyle bir cümleyi daha kolay anlayabilir. Daha kolay anlama, daha çok okuyabilmeyi; daha çok okuma da daha hızlı edinmeyi mümkün kılar.²⁰ İşte dilbilgisi kurallarını öğrenmenin en önemli faydası budur: Anlaşılabilirliği ve mesaj miktarını artırmak suretiyle edinim sürecini hızlandırmak.

Gramer Çalışırken Dikkat Edilecek Hususlar

Gramer çalışırken unutulmaması gereken nokta şudur: Bilinçli olarak irdelenen dilbilgisi kuralları, bir bilinçaltı mekanizması olan dil edinim cihazının malı olmaz; ancak bu mekanizmayı harekete geçirecek olan mesajların anlaşılabilirliğinin artırılması işine yarar. Dolayısıyla hedefimiz, kuralların irdelendikten sonra bol

²⁰ Burada unutulmaması gereken husus, bu tür cümleler bilinçli gramer bilgisi yardımıyla daha rahat anlaşılabilir bile üçüncü tekil şahıs ("-s") takısı gibi yapıların vakti gelmeden edinilemeyeceğidir. Grameri bilinçli olarak öğrenmekte amaç öğrenilen yapıların pratik yapmak suretiyle bilinçaltına gönderilmesi değil, alınan mesajların anlaşılabilirliğinin artırılmasıdır.

miktarda pratik yapmak suretiyle kullanıma geçirilmesi olmamalıdır. Günümüz modern dil öğretim sistemlerinin en yaygın hatalarından biri gramer kurallarının "öğretiminde", kuralların otomatikleştirilmesinin hedeflenmesidir.

Dilbilgisi kurallarının etrafında örgülenen bir izlençe (syllabus) takip eden modern dil öğretim setlerinde hedef, belli bir gramer kuralının metin içerisinde irdelenmesini müteakip üretimsel (productive) bir aktivite sırasında otomatik olarak kullanılmasıdır. Bu ise araştırma bulgularıyla çalışmaktadır. Daha önce de belirtildiği gibi, istediğimiz kadar konuşma pratiği yapsak da doğal edinim sıraları gelmeden dilbilgisi kuralları zaten edinilememektedir.

Gramer kurallarının konuşma sırasında üzerinde düşünülmeden doğal bir şekilde kullanımına imkan tanıyan yegane süreç edinimdir. Bol miktarda anlaşılabilir mesaj almanın bir sonucu olarak bu kurallar, kendi doğal sırası içerisinde edinilmiş olacaktır.

Bütün bu veriler doğrultusunda bilinçli gramer öğreniminde (conscious leaning of grammar) izlenecek en güvenli yol, gramerin okuma ve dinleme becerilerini kolaylaştırmak amacıyla irdelenmesidir. Konuşma sırasında kullanılması gereken kurallar bilinçaltında hazır bulunan edinilmiş gramer kuralları olmalıdır. Bilinçaltı gramerini geliştirmenin yolu ise grameri bilinçli olarak irdeleme değil, bol okuma ve dinleme yapmaktır. Okuduğumuz ve dinlediğimiz mesajları anladığımız müddetçe bu mesajların içerisindeki gramer kuralları sırası geldikçe birer birer LAD tarafından bilinçaltına indirilecek yani edinilecektir. Yeter ki biz sabırlı olalım.

Yetişkinlerce yapılan önemli bir diğer hata; test soruları çözerek gramer kurallarını pekiştirmeye çalışmaktır. Yabancı dil becerisinin ölçümünde YDS, TOEFL gibi testlerin yaygın olarak kullanılması yabancı dil öğrenenleri doğal olarak bol miktarda test sorusu çözmeye sevk etmektedir. (Şıklarında gramer hatası bulunmayan okuma ve dinleme testlerinde herhangi bir sakınca olmasa da) gramer (ve kelime) bilgisini ölçen test sorularını çözmek, farkında olmadan LAD'ın işleyişini olumsuz yönde etkilemektedir. Tipik bir gramer (veya kelime) test sorusu bir doğru ve dört yanlış cevabı içermektedir. Test çözen kişi doğru cevabı bulana kadar yanlış şıkları birer birer boşluğa yerleştirir ve cümleyi her seferinde yeniden okur. Bu sırada (her bir soru için) bir doğru mesaja karşılık birden fazla hatalı mesaj alır. Sorunun doğru cevabını kesin olarak bilse bile hatalı cümleleri okurken bilinçaltının zedelenmesini engelleyemez zira LAD duyduğu ve okuduğu cümlelerle harekete geçer; çalışması bilinçli olarak engellenemez. Bol miktarda test çözen kişi bir müddet sonra bir zamanlar hatalı olarak gördüğü şıklardan bile şüphelenmeye, "bu yapı bana yabancı gelmiyor" demeye başlar zira daha önce karşılaştığı soruları çözerken aldığı hatalı mesajlar bilinçaltı bilgisinin yanlış şekillenmesine sebep olmuştur (aynı durum kelime testleri için de geçerlidir). Buradan çıkarılacak sonuç gramer (ve kelime) testlerinin mecbur kalmadıkça çözülmemesidir. Gramer öğrenmenin (edinmenin değil) en sağlıklı yolu gramer kurallarını örneklerle açıklamasını yapan kitaplara

başvurmaktır.²¹ Bu kitaplarda da aynı riske sahip bazı alıştırmalar bulunabilir (verilen bir metindeki gramer hatalarının düzeltilmesi gibi). Bu türden alıştırmalar ya yapılmamalı ya da doğrudan cevap anahtarına bakılarak yapılmalıdır. Aksi takdirde hatalı mesaj alma riski vardır.

Yukarıda anlatılanlar gramerin öğrenilmesine yani bilinçli bir şekilde oluşturulan dilbilgisinin geliştirilmesine yönelik hususlardır. Daha önce de belirtildiği gibi, bu tür öğrenme (learning) teşebbüsleri, bilinçaltı dilbilgisinin gelişimine ancak dolaylı olarak, yani alınan mesajların anlaşılabilirliğini artırmak suretiyle katkıda bulunabilir.

Bilinçaltı Gramerini Geliştirmede Takip Edilecek Yol

Dil kullanımında en önemli bilginin edinilmiş bilinçaltı bilgisi olduğunu belirtmiştik. Akıcı konuşma esnasında bilincimiz anlama odaklandığı sırada gramer kurallarının otomatik olarak bilinçaltı mekanizması tarafından sağlanması gerekir. Doğal dil kullanımını sağlayan bu dilbilgisinin gelişimi, uzun soluklu bir dinleme ve okuma deneyimine bağlıdır (buzdağı örneğini hatırlayalım).

Sessiz dönem (Silent Period) olarak adlandırılan fakat LAD'ın azami ölçüde aktif olduğu bu kuluçka döneminde yapılması gereken en önemli iş, bol miktarda sözlü ve yazılı anlaşılabilir mesaj almaktır. Bu yapıldığı takdirde konuşma ve yazma becerileri kendiliğinden gelişecektir. Sabırsızlık gösterip sessizliğe riayet edilmez ise Marvin Brown'ın bahsettiği hataya düşmek kuvvetle muhtemeldir.

Bu görüşü destekler mahiyette Doç.Dr.Ali IŞIK (2000) ve Dr.Rahim SARI (2013) tarafından yürütülen araştırmalarda, hazırlık sınıfı boyunca yaklaşık 500 saat dinleme ve 3.000-4.000 sayfa arası okuma yapan, konuşma/yazma ve gramere minimum ağırlık veren lise öğrencileri gramer ağırlıklı normal müfredatı takip eden öğrencilerden daha başarılı olmuşlardır.²² Edinim yolunu takip eden öğrenciler sadece dinleme ve okuma becerilerinde değil konuşma/yazma hatta gramer alanında da daha üstün hale geldiklerini, başka bir deyişle iki taşla beş kuş vurabildiklerini göstermişlerdir. Edinim ve öğrenim grupları arasındaki BAŞARI YÜZDESİ FARKI aşağıda gösterilmiştir:

²¹ Özellikle başlangıç ve orta seviyede grameri anadilde anlatan kitaplar tercih edilebilir. Böylelikle gereksiz zaman kaybı önlenmiş olur. Kazanılan zaman daha çok okuma ve dinleme için ayrılırsa gerçek anlamda işe yarayacak olan bilinçaltı gramerinin gelişimine hız kazandırılmış olur.

²² Benzeri metot karşılaştırma araştırmaları dünyanın değişik yerlerinde yapılmış ve şu ana kadar elde edilen tüm sonuçlar anlama-odaklı (comprehension-based) yöntemlerin diğerlerinden daha etkili olduğunu ortaya koymuştur (detaylı bilgi için bkz. <http://forlangs.niu.edu/~klichtman/tprs.html> , <http://sdrashen.com/>, <http://www.benikomason.net/>, <http://www.ijflt.com>). Tüm bu araştırma bulguları incelendiğinde, önümüzdeki yıllarda yabancı dil eğitiminde anlama odaklı yöntemlere doğru bir paradigma değişikliği olacağı tahmin edilmektedir. https://www.academia.edu/31832162/Towards_a_receptive_paradigm_in_foreign_language_teaching

OKUMA	% 40
DİNLEME	% 25
YAZMA	% 30
KONUŞMA	% 16
GRAMER	% 18

Sadece okuma ve dinlemeye yüklenmek suretiyle tüm becerilerde ve gramerde daha başarılı olmak Dil Edinim Cihazının etkin bir şekilde harekete geçirilmesinin ürünüdür. Okuma ve dinlemeye ağırlık vermek konuşma ve yazma becerilerinin ihmalini gerektirmez. Bunun en güzel göstergesi yukarıdaki sonuçlardır. Edinim yolunu takip eden öğrenciler, her ne kadar başlangıçta konuşma ve yazmaya zorlanmamışlarsa da, uzun vadede, zorlanan öğrencilerden daha iyi bir konuşma ve yazma seviyesine ulaşmışlardır.

Yabancı dil nankör müdür?

Burada altı çizilmesi gereken diğer bir nokta da iki grubun bilgi ve becerilerinin kalıcılıklarının karşılaştırılmasıdır. Edinim yolunu takip eden öğrenciler, doğal olarak sahip oldukları Evrensel Gramer iskeletine yeni bir doku örmekle meşgul olurken, öğrenme yolunu takip edenler yeni baştan suni bir iskelet oluşturma işiyle uğraşmışlar, yaklaşık üç kat daha fazla (haftada 7 saate karşı 22 saat) gramer dersi görmelerine karşın edinim yolunun yolcuları kadar yol alamamışlardır. Daha da kötüsü, inşa etmeye çalıştıkları suni gramer çatısı her an yıkılmakla yüz yüzedir. Zira matematik öğrenir gibi öğrenilen gramer kuralları matematik kurallarının unutulduğu hızda unutulmaya mahkumdur.

İkinci dil öğrenenler arasındaki yaygın olan "dil nankördür" görüşünün temelinde yetişkinlerin grameri bilinçli olarak "öğrenme" hırsları yatmaktadır. Evet, öğrenilen gramer bilgisi nankördür, edinilen ise sadık.²³ Grameri edinme ile öğrenme arasındaki fark kayaya yazı yazmak ile buza yazmak arasındaki fark gibidir. Kayaya yazmak biraz vakit alsa da kalıcılığı buzdan çok daha uzun süreli olacaktır. Yukarıda bahsedilen iki öğrenci grubu arasındaki % 18'lik gramer bilgisi farkı, bu açıdan bakıldığında daha anlamlı hale gelecektir. Edinim grubunun üstünlüğü, haftada 7 saatlik gramer derslerinin etkinliğinden değil, yoğun dinleme ve okuma deneyimlerinin sonucunda geliştirdikleri kalıcı bilinçaltı dilbilgisinden (acquired competence) kaynaklanmaktadır. Öğrenim grubunu başarısızlığının altında yatan neden ise halihazırda sahip oldukları doğal Evrensel Gramer bilgisini bir kenara bırakıp yapay bir gramer oluşturma teşebbüsleridir.

²³ Edinilen dilin ne denli sadık olduğuna çarpıcı bir örnek 2012 yılında İngiltere'de yaşanmıştır. 81 yaşındaki Alun Morgan, geçirdiği beyin kanaması sonucu anadili İngilizceyi bir müddet konuşamaz hale gelmiş ve bu dönemde Galler dilini konuşmaya başlamıştır. 2'nci Dünya Savaşı sırasında güvenlik gerekçesiyle gönderildiği Galler'de 9-13 yaşları arasında edindiği Galler dilini daha sonra hiç kullanmamasına rağmen 81 yaşında tekrar kullanabilmesi LAD tarafından edinilen bilinçaltı gramer bilgisinin ne derece kalıcı olduğunun en açık göstergelerindendir (Detaylı bilgi için bkz. <http://www.bbc.com/news/uk-england-bristol-20801334>).

Edinim süreci nasıl hızlandırabilir?

Edinim sürecinin öğrenmeye kıyasla daha yavaş işlediği bir gerçektir. Ancak edinilmiş bilginin kalıcılığı ve dilin doğal kullanımı için gerekliliği düşünüldüğünde sabretmeye değer olduğu da yadsınamaz bir olgudur. Edinim süreci korkulduğu kadar da yavaş değildir. Örneğin yukarıda bahsedilen deneyde, aynı sınıfta aynı ortamı ve şartları paylaşan her iki grubun üyeleri aynı miktarda zaman ve çaba harcamış fakat edinim grubu daha başarılı olmuştur. Edinim grubunun yüzlerce saat dinleme binlerce sayfa okuma yaptığı aynı süre zarfında, öğrenim grubu binlerce gramer alıştırmaları yapmıştır. Alınan sonuçlar bize sınıf şartlarının edinim için uygun bir ortam teşkil edebileceğini göstermektedir.

Yabancı dil edinmeye yeni başlayanlar için sınıf ortamı doğal ortamdan daha faydalı hale getirilebilir. Sıfırdan dil edinmeye başlayanlar için doğal ortamda duyulan mesajların büyük bir kısmı herhangi bir anlamı olmayan gürültüden farksızdır. İyi düzenlenmiş bir sınıf ortamı, doğal ortamda bir haftada toplanabilecek "anlaşılabilir" mesaj miktarını öğrenciye bir günde belki birkaç saat içinde sunabilir. Bu ise edinim sürecinin oldukça hızlandırılması demektir. Sınıf ortamında aldığı anlaşılabilir mesaj bombardımanı ile bilinçaltı bilgisini yeterince geliştiren kişi, daha sonra, dilin doğal ortamında kendi başına mesaj toplama işine girişebilir. Zaten sınıf ortamının temel fonksiyonu kişiyi doğal ortamdaki mesajları anlayabilecek seviyeye ulaştırmaktır.²⁴

Yabancı dilin konuşulduğu doğal ortama gitmek genellikle kolay değildir. Nitekim İngilizce'yi yabancı dil olarak öğrenenlerin çoğu bu konumdadır. Fakat bu sınıf ortamında edinmenin gerçekleşmeyeceği anlamına gelmez. Bir bitki yetiştirme tekniği örneğinden hareketle konuyu aydınlatmaya çalışalım: Japonya gibi toprak sıkıntısı çeken ülkelerde topraksız sebze/meyve yetiştirme tekniği (hydroponics) kullanılmakta, eğimli bir düzeye kökleri havada asılı kalacak şekilde yerleştirilen bitkilerin köklerine toprakta bulunan gerekli mineraller doğrudan püskürtülmektedir.

Böylelikle suni bir ortamda doğala yakın verim elde edilebilmektedir. Bitki gelişimini sağlayan asıl etken ortamdan ziyade topraktaki minerallerdir. Aynı şekilde ister doğal ortamda ister suni sınıf ortamında olsun önemli olan LAD'ı harekete geçiren anlaşılabilir mesajların varlığıdır. Bu şart sağlandığı müddetçe, insan sadece bir sınıfın yapay ortamında değil, uzayda bile yeni bir dili edinebilir.²⁵

²⁴ Krashen, S. (1985). The input hypothesis. London: Longman

²⁵ Yabancı bir dilin kendi doğal ortamı haricinde de edinilebileceğine en güzel örnek sadece televizyon seyrederek yabancı dil öğrenen kişilerdir. Sadece Türk dizilerini seyrederek Türkçe öğrenen ve THY'de check-in görevlisi olarak görev yapan Yunanlı bayan hakkındaki haber için bkz. <http://www.aksam.com.tr/yasam/eleniyi-fatmagul-kurtardi/haber-213910>

Edinim Sürecini Hızlandıran Mesajların Özellikleri

LAD'ın bilinçli müdahalelere kapalı olduğundan, gramer kurallarını kendine özgü işleyiş prensipleri dahilinde edindiğinden bahsetmiştik. Evet, dil edinim cihazının hangi gramer kuralını ne zaman ve nasıl edineceğine müdahale edemesek de, bu hiçbir şekilde dil edinimine yardımcı olamayız anlamına gelmez. LAD'ın işleyişine yardımcı olmamız onun işleyiş prensiplerini anlamamız ve bunlara uygun hareket etmemizle mümkündür.

Edinim cihazını harekete geçiren mesajların iki temel özelliği vardır: anlaşılabilirlik ve ilgi çekicilik. Dolayısıyla yabancı dil öğrenen kişinin temel sorumluluğu kendi LAD'ını anlaşılması kolay ve ilgi çekici bol miktarda mesaj ile beslemektir. Hiç bilmediğiniz bir dilde yayın yapan bir radyoyu yıllarca dinlersiniz de hiçbir şey edinemezsiniz çünkü dinlediklerinizi anlayamazsınız. Ancak aynı dilde televizyon seyrederseniz yavaş da olsa edinme gerçekleşir, zira görsel ipuçları duyulan mesajları az da olsa anlaşılabilir hale getirir. Nitekim, sadece televizyon veya film seyrederek yabancı dil öğrenen pek çok insan vardır.

Seyrettiğiniz programların ilgi çekici olması da anlaşılabilir olmaları kadar önemlidir. Bu açıdan haber programlarından çok, ilgi çekici filmler seyretmek daha faydalıdır. Filmleri altyazılı olarak seyretmek ise anlaşılabilirliği ve dolayısıyla edinimi oldukça hızlandırır. Çoğu Avrupa ülkesinde İngilizce'nin çok iyi bilinmesinin temelinde iyi bir yabancı dil eğitim sisteminden ziyade orijinal İngilizce filmlerin kendi dillerinde altyazılı olarak yayınlanması yatar. Altyazılı filmlerin yüzlercesini seyreden izleyiciler bir müddet sonra artık altyazıyı okumadan filmleri anlayabilecek seviyeye ulaşmaktadırlar.

Türkiye'nin dünyada en başarılı olduğu konulardan biri, maalesef, filmlerin seslendirmesidir (Türkçe dublaj). Bu durum, milyonlarca Liramızın yabancı dil eğitimi kitapları alımı yoluyla dışarıya akmasına, binlerce insanın onca zamanını ve parasını verimsiz yabancı dil "öğretim" programlarına harcamasına yol açmaktadır. Kapı komşumuz Yunanistan, bizden çok farklı olmayan yabancı dil eğitim kalitesine rağmen, filmleri altyazılı olarak yayınlamak suretiyle vatandaşlarının İngilizce becerilerini bizden çok daha ileri seviyeye taşıyabilmektedir.

Edinim Sürecini Hızlandıracak Mesaj Kaynakları

Bütün bunlara rağmen Türkiye artık yabancı dilde (özellikle İngilizce) anlaşılabilir ve ilgi çekici mesaj bulma açısından fakir bir ülke olmaktan çıkmıştır. Aşağıda kullanılabilecek yazılı ve sözlü mesaj kaynakları birer birer ele alınmıştır:

a. Basitleştirilmiş Hikaye Kitapları (Graded Readers)

Piyasada bol miktarda bulunan bu kitaplar anlaşılabilir ve ilgi çekici mesaj sunma adına önemli bir boşluğu doldurmaktadırlar. Başlangıçtan ileri seviyeye kadar farklı okuyucu kitlesine hitap eden bu kitapların seçiminde dikkat edilecek husus kişinin mevcut seviyesinin ne çok üstünde ne de çok altında olmalarıdır. Bunun kabaca ölçüsü arada bir bilinmeyen kelimeler çıksa da bir kitabı sözlüğe bakmadan

okuyabilmektir. Bu seviye tespit edildikten sonra aynı seviyede birden çok kitap okunur (varsa sesli versiyonu tekrar tekrar dinlenir). Okunan (ve dinlenen) kitaplar çok basit gelmeye başlayınca bir üst seviyeye geçilir ve böylece en üst seviyeye ulaşılmış olunur.

Yeri gelmişken sözlük kullanımı ile ilgili birkaç hatırlatma yapalım. Öncelikle kitap okurken asıl olan sözlüğe bakmadan okumaktır. Zira, sık sık sözlüğe müracaat etmek okumanın hızını keser ve zevkini kaçıır. Arada bir, sizi çok rahatsız eden, anlamını bilmeden hikâyenin gidişatını takip edemediğiniz kelimeler için sözlüğe bakılabilir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken özellikle başlangıçtan orta seviyeye kadar tek dilli (İngilizce'den İngilizce'ye veya Almanca'dan Almanca'ya) sözlükler ile zaman kaybedilmemesidir. Özellikle öğretmenler tarafından sözlük kullanımı ile ilgili yapılan hatalardan biri başlangıçtan itibaren tek dilli sözlük kullanımının teşvik edilmesidir. Başlangıçtan orta seviyeye kadar böyle bir zorlama gereksiz zaman kaybına yol açmaktadır zira bu seviyedeki öğrenciler, kelimelerin izahını yapan kelimelerin anlamlarını da bilmedikleri için kısır bir döngüye girmekte ve değerli vakitlerini sözlük içerisinde boğularak harcamaktadırlar. Dolayısıyla başlangıç seviyelerinde iki dilli (İngilizce/Türkçe) sözlüklerin kullanımı okumaya hız kazandıracaktır. Bu tür sözlüklerin kullanılmasının sakıncası, metin/bağlamdan bağımsız bir şekilde kelimelerin ezberlenmesi durumunda ortaya çıkmaktadır. Özellikle birden çok anlamı olan kelimelerin metinden bağımsız (sadece sözlüğe bakarak) ezberlenmesi daha sonra yanlış kullanımlara yol açmaktadır. Ancak okurken metin içerisinde karşılaştığınız bir kelimenin anlamına iki dilli bir sözlükten baktığınız zaman böyle bir risk yoktur zira, kelimenin pek çok anlamı dahi olsa okuduğunuz metin içerisinde sadece bir anlam uygun düşecek ve siz bunu kolayca fark edebilmiş olacaksınız. Orta seviye sonrasında ise tek dilli sözlüklere geçiş yapılabilir zira artık kelimelerin izahını hedef dilde anlayabilecek seviyeye ulaşılmıştır.

Bu konuda altı çizilmesi gereken diğer bir husus kelime öğrenmede ne tür bir yol takip edileceğidir. Gramer kurallarının edinilmesi bahsinde geçtiği üzere, kelime ediniminde de asıl olan LAD'ın içerisindeki bilinçaltı (kelime) bilgisinin gelişimidir. LAD'ın kelime edinimine katkıda bulunmanın en güzel yolu, yeni kelimeleri ona anlaşılabilir bir metin/bağlam içerisinde sunmaktır. LAD okunan (veya dinlenen) bu mesajları anlar anlamaz harekete geçecek ve içerisindeki gramer kuralları ile birlikte kelimeleri de edinecektir. LAD kelimeleri edinirken onların ne tür bir morfo-sintaktik (yapısal-dizgisel) bağlamda kullanıldığını da irdeleyerek hafızasına yerleştirir. Daha sonra siz bu kelimeyi kullanmak istediğinizde, LAD kelimeyi ortamına uygun haliyle kullanmanıza imkan tanır. Sözlük açıp kelime ezberlemek (öğrenmek) ile LAD'ın bir kelimeyi metin içerisinde çözümlemesi (edinmesi) arasındaki fark, toprağa kazık çakmak ile ağaç dikmek arasındaki fark gibidir. Çakılan kazık sağlı-sollu birkaç darbe ile yıkılırken bir ağacı devirmek oldukça zordur zira kökleri ile toprağa sıkıca tutunur. Benzer bir şekilde metnin semantik (anlambilimsel) ve morfo-sintaktik

(yapısal-dizgisel) ortamı ile sıkı bağlar oluşturularak edinilen bir kelime, LAD'ın derin bilinçaltı hafızasına adeta kazınmış olur. İşte gerçek kelime edinimi ancak bu şekilde gerçekleşebilir.²⁶

Toparlamak gerekirse, basitleştirilmiş hikaye kitapları ihtiyaç duyduğumuz mesaj miktarının büyük bir kısmını karşılayacak türden kaynaklardır. Özellikle bu tür kitapların CD'li olanları tercih edilmelidir. Sözlüğe bakmamanın asıl olduğu unutulmamalı, sadece hikâyenin anlaşılması açısından önem arz eden kritik kelimelere bakılmalıdır. Okuma esnasında cümleleri Türkçe'ye tercümeden kaçınılmalıdır zira, hikâyenin kabaca gidişatını takip etmek yeterlidir. Eğer olayların seyri kabaca dahi anlaşılıyorsa bir alt seviyedeki başka bir hikâye kitabı seçilmelidir. Okuma sessiz olarak sadece gözle yapılmalı, dudaklar kıpırdatılmamalıdır (dudakla okuma hem okuma hızını azaltır hem de yanlış telaffuzların fosilleşmesine-kalıcılığına- sebebiyet verebilir). Sessiz okuma durumunda bile bazı kelimelerin zihin tarafından yanlış seslendirilme riskini bertaraf etme adına okumanın ses (CD/mp3) eşliğinde yapılmasında fayda vardır.²⁷ Okunan bir kitabı tekrar okumak ve sesli versiyonunu tekrar tekrar dinlemek anlaşılabilirliği artıran dolayısıyla edinimi hızlandıran tekniklerdir. Bıkkınlık oluştuğunda yeni bir kitaba geçilmelidir.

b. Orijinal Romanlar ve Sesli Kitaplar (Audiobooks)

Basitleştirilmiş hikâye kitaplarının en üst seviyesi ile normal okuyucular (native speakers) için yazılmış kitaplar arasında bir uçurum bulunmaktadır. Dolayısıyla basitleştirilmiş hikaye kitaplarının en üst seviyedekileri kolayca anlayabilen bir kişi normal romanları okumada zorluk çekebilme, sık sık sözlüğe bakmak zorunda kalmakta bu ise akıcılığı engellemekte ve okuma sürecini sıkıcı hale getirebilmektedir. Dil ediniminde anlaşılabilirlik ve ilgi çekiciliğin öneminden bahsedilmişti. Her sayfada onlarca kelimeye bakma ihtiyacı doğduğunda artık roman etkin bir mesaj kaynağı olma özelliğini yitirir; hızın kesilmesi mesaj miktarını azaltır; sık sık sözlüğe müracaat bıkkınlık getirir. Bu problemin bir çözümü, Türkçe tercümesi okunmuş olan (veya filmi seyredilmiş olan) bir romanın İngilizcesini okumaktır. Bu teknik, anlaşılma problemini çöze de ilgi çekicilik kriterine takılabilir zira, sonunu bildiğimiz romanı çoğu zaman okumak istemeyebiliriz. Bu durumda kullanılacak bir teknik, romanın başlangıç kısmını önce Türkçe okuyup daha sonra romana yabancı dilde devam etmek olabilir.

Orijinal romanların pekçoğunun artık sesli versiyonu (audiobook) da bulunabilmektedir. Okuma eşliğinde veya sonrasında sesli versiyonun tekrar tekrar dinlenmesi edinim sürecine büyük katkı sağlayacaktır.

²⁶ Son dönemde yaygınlaşan çağrışımlar yoluyla kelime öğrenme teknikleri de (cümle içerisinde sunulmaları durumunda) LAD'ı tetiklemez. Bu yolla öğrenilen kelimeler bilinçli öğrenilen gramer kuralları gibi beynin/zihnin bilinçli bölgelerine yerleşir; doğal ve akıcı dil kullanımı sırasında kullanılamaz (veya zorlukla kullanılabilir).

²⁷ Burada sağlık konusunda bir hatırlatma yapmak gerekmektedir: uzun süre kulaklık kullanımının kulak içerisinde bakteriyel üremesine yol açmasını engelleme amacıyla tek kulaklıkla dinleme yapılmalı, arada bir kulaklık diğer kulağa takılarak her iki kulağın hava alması temin edilmelidir. Ayrıca ses seviyesi anlaşılmaya imkan tanıyan en düşük seviyede olmalıdır.

c. Dinleme Setleri

Piyasada her seviyede anlaşılabilir mesaj sunan alıştırma dinleme setleri (aktivite kitabı+CD) mevcuttur. Ancak bu setleri seçerken, dinleme aktivitelerinin gramer öğretmeye yönelik olmamasına ve konuşma egzersizleri içermemesine dikkat edilmesi gerekir. Cümle seviyesinde bol miktarda anlamsız tekrarın bulunduğu ve öğrencinin dinlediğini düşünmesine bile gerek kalmadan tekrar etmesi için boşlukların bırakıldığı setlerde mesaj miktarı oldukça seyrek. Daha da kötüsü belli bir gramer kuralını öğrencilerin beynine işlemek amacıyla düzenlenmiş alıştırmalar bıkkınlık vericidir. Bu şekilde hazırlanmış CD'leri dinlemektense piyasada bulunan anlamlı metinlerle ilgili dinleme aktivitelerini içeren setleri kullanmak daha etkili olur.

ç. Orijinal Filmler

Şüphesiz ki filmler ilgi çekicilikleri ile özellikle orta seviyenin üstündeki kişiler için en önemli mesaj kaynaklarından birini teşkil etmektedir. Ancak yabancı dil öğrenenler için orijinal filmleri anlamak oldukça zordur. İleri seviyedeki öğrenciler bile orijinal filmlerin kayda değer bir kısmını anlayamamaktadırlar. Bu sorunun bir çözümü filmleri altyazılı olarak seyretmektir. Ancak ana dildeki altyazı okunurken, sözlü olarak gelen yabancı dildeki mesajlara dikkat edilememekte, bu da mesaj miktarını azaltmaktadır. Bu sorunun çözümü ise önce altyazılı olarak seyrettiğimiz filmi altyazısını kapatarak tekrar seyretmektir. Mümkünse (bıkmamak şartıyla) aynı filmi tekrar ve tekrar seyretmeliyiz. Her seyredişte anlama oranımız ve dolayısıyla edinme hızımız artacaktır.

Orta seviyenin üstündeki kişiler için filmlerin anlaşılabilirliğini artıran diğer bir etken de filmlerdeki konuşmaların yazılı dökümüdür. İnternetteki bazı siteler bu hizmeti sunmaktadır. Herhangi bir araştırma motoruna girip "moviescript" veya "filmscript" anahtar kelimesi yazıldığı takdirde ilgili sitelere ulaşmak ve yüzlerce filmin konuşmalarının yazılı dökümünü almak mümkündür.

Bir filmi farklı dillerde seslendirebilen ve birçok dilde altyazı sunabilen DVD filmler, yabancı dil öğreniminde altın kıymetinde kaynaklardır. Bu tür filmleri seyrederken şu yolu takip etmek faydalı olacaktır:

1. Film mümkünse ilk önce anadilimizde seslendirilmiş hali ile seyredelim (eğer anadilde seslendirmesi yoksa anadilimizdeki altyazısı ile birlikte seyredip iyice anlayalım),
2. Daha sonra hem sesi hem de altyazısı hedef dilde olacak şekilde birkaç kez seyredelim,
3. Film iyice anladıktan sonra altyazıyı kapatıp sadece hedef dilde sesli olarak birçok kez izleyelim,
4. Filmin görüntüsünü kapatarak (veya sesini MP3 çalarımıza aktararak) sadece hedef dildeki sesini dinleyelim (Görsel hafıza oldukça güçlü olduğundan film hayalimizde canlanacak ve böylece televizyon izleme imkanımızın olmadığı ortamlarda da, mesela alışveriş-yaparken, yolda yürürken v.s., input alma imkanına kavuşmuş oluruz).

d. İnternet

İnternet, ilk çıktığı günlerden itibaren zengin bir yazılı mesaj kaynağı olarak kullanılmaya başlanmıştır. Erişim hızının artışıyla artık İnternet aynı zamanda zengin bir sesli ve görüntülü mesaj kaynağı durumundadır. Uygun konfigürasyona sahip bir bilgisayarla CNN, CNBC gibi televizyon kanallarını; Voice of America, NPR gibi radyoları dinlemek kolaylaşmıştır. Ayrıca İnternet'teki sayısız site, yabancı dil öğrencileri için dinleme aktiviteleri sunmaktadır. Bu sitelerde sunulan malzemeye çalışılırken şu ana kadar sunulan ilkelere dikkat edilmesi yararlı olacaktır (başlangıç seviyesinde konuşma ve telaffuz egzersizlerinden uzak durmak, okuma ve dinlemeye ağırlık vermek, gramer-kelime testlerinden kaçınmak, v.s.).

e. Sanal Dünya ve Oyunlar

Bilgisayarların insanlarla sohbet edebilecek seviyeye gelmesi için daha uzun yıllar beklememiz gerekiyor. Ancak söylediklerimizi anlamada zorluk çeken bu cihazlar (bilgisayarlar), mevcut durumları itibarıyla çok zengin bir input kaynağı konumundadır. Dil öğreniminde (daha doğrusu ediniminde) temel faktörün input olduğu (konuşma ve yazmanın sebep değil sonuç olduğu) düşünüldüğünde, bilgisayar programları geleceğin dil öğretiminde büyük rol oynayacaktır. Özellikle uygun bir şekilde kurgulanmış, içinde bol miktarda sözlü mesaj barındıran, tepkilerimizin doğruluğunu bir şekilde değerlendirebilen (interaktif) bilgisayar oyunlarının bu alanda başı çekeceğini tahmin etmek zor değildir. Vücut hareketlerimizle paralel olarak hareket eden avatarlarımız (sanal kimlik) sanal alemin farklı sokaklarında dolaşırken dilin doğal ortamında olduğundan çok daha hızlı bir şekilde herhangi bir yabancı dili edineceğimiz günler çok uzak olmasa gerek.²⁸

Buraya kadar anlatılanları maddeler halinde şu şekilde özetleyebiliriz:

1. Yabancı dilde başarıyı yakalama dile özgü mekanizmayı (LAD'ı) harekete geçirmeye bağlıdır. Dolayısıyla vaktinizin çoğunu (okuma ve dinleme yaparak) edinmeye ayırın. (Kabaca bir taksim yapmak gerekirse edinmeye yüzde 80-90, öğrenmeye ise yüzde 10-20 kadar zaman harcanmalıdır.)
2. Gramerin bilinçli öğrenilmesi ancak edinim sürecine katkı sağlaması durumunda faydalıdır. Gramer kurallarını, okuduğunuzu daha iyi anlayabilmek için öğrenin; öğrendikten sonra bu kuralların bulunduğu cümleler kurmaya çalışmayın. Erken dönemlerde gramer kurallarına dikkat edilerek yapılan konuşma teşebbüsleri, beynin bilinçli bölgesindeki gramerin LAD'ın içerisindeki doğal bilinçaltı gramer ile çatışmasına sebebiyet verir.

²⁸ Ellidokuzoğlu, H. (2017) Yabancı Dil Eğitiminde Sanal Ortamda Doğal Yaklaşım. 34. Ulusal Bilişim Kurultayı: Bilişiml-e Gelişim. Ankara.
https://www.academia.edu/35570020/Yabanc%C4%B1_Dil_E%C4%9Fitiminde_Sanal_Ortamda_Do%C4%9Fal_Yakla%C5%9F%C4%B1m

3. Sessiz dönemde kendinizi konuşma ve yazmaya zorlamayın. Sessizliğinizi bozmadan bu dönemde yoğun inputa maruz kalmanız durumunda bilinçaltı grameriniz daha sağlıklı gelişecek ve orta seviyeden sonra konuşma ve yazmanız daha akıcı ve doğal hale gelecektir. Buzdağının altını doldurabilmek için yüzlerce saat anlayarak dinleme, binlerce sayfa okuma yapmak gerektiğini unutmayın.
4. Dil öğrenen kişinin temel sorumluluğu aldığı mesajları anlayabilmektir. Mesajların anlaşılabilirliğini artıran katalizör unsurlar şunlardır:
 - Anadil (Hedef dilde anlaşılması güç metinlerin, varsa, önce Türkçe tercümesini okuyun/dinleyin)
 - Bilinçli gramer bilgisi (temel gramer kurallarını bilmek özellikle okunan metinlerin anlaşılmasını kolaylaştırır.)
 - Aşinalık (aynı yazarın eserlerini veya aynı konu hakkındaki metinleri okuyun/dinleyin)
 - Tekrar tekrar aynı şeyi okuma veya dinleme (bıkmamak kaydıyla)
 - Görsel ipuçları (izlemeyi dinlemeye tercih edin)
5. Okuyacağınız ve dinleyeceğiniz metinlerin anlaşılabilir olmanın ötesinde mümkünse ilgi çekici olmasına dikkat edin. Dil ediniminde asıl olan keyif almaktır. “Sıkıntı olmadan kazanç olmaz” ilkesi (genel öğrenme türlerinde geçerli olsa da) dil ediniminde geçerli değildir.²⁹
6. Test çözmek suretiyle gramer ve kelime çalışması yapmak LAD’ınızı yanlış yönlendirir.
7. LAD’ın fabrika ayarları dinleme üzerine kurulmuştur. Kulağınızın boş olduğu hemen her anı dinleme ile doldurmaya çalışın (mutlaka mp3 çalar veya benzeri taşınabilir küçük bir cihazınız olsun ve bu cihazı mümkün olabilecek her yerde yanınızda bulundurun.) Dinlemenin mümkün olmadığı anlarda okuma yapın (Mp3 çalar ve/veya kitap, cüzdanınız veya kimliğiniz gibi yanınızda daima bulundurduğunuz malzemelerden olsun).
8. Ne kadar az dahi olsa bulduğunuz her zaman boşluğunu dinleme veya okuma ile doldurun. Unutmayın ki anlayarak dinlediğiniz ve okuduğunuz her cümle LAD’ı harekete geçirir. Ya yeni bir kural/kelime öğrenir ya da o ana kadar edinmiş olduğunuz kuralları/kelimeleri daha aktif kullanacak şekilde pekiştirmiş olursunuz.

²⁹ “No pain no gain does not apply in language acquisition” S. Krashen

SONUÇ

Dünyanın hızla küçülerek küresel bir köy haline geldiği çağımızda yabancı dil bilme her zamankinden daha fazla önem arz etmektedir. Değişimin genelgeçer kural haline geldiği bu dönemde temelde değişmeyen veya değişmesi gerekmeyen bazı şeyler de var: yeme, içme, üreme, dil edinme gibi. Ancak insanoğlu, genetik mirasının kendisine sunduğu harika dil edinim kapasitesinin işlevselliğini teknolojik birikimin sağladığı imkanlarla optimum seviyeye ulaştırma imkanına sahiptir. Bu hedefe ulaşmada önündeki en önemli tek engel, dili içgüdüsel kapasitesini kullanarak “edinme” yerine, herhangi başka bir konuyu “öğrenir” gibi talim etmeye çalışmasıdır. Dil edinimi için doğal donanıma sahip insanoğlu için yabancı dil edinim sürecinin eziyetten çok bir zevk haline gelmesi işten bile değildir. Yeter ki takip edeceğimiz yolu kestirebilelim; kestirme yol varken dolambaçlı yollarda kaybolup, ümidimizi kesmeyelim.

KAYNAKÇA

- Bailey, N., Madden, C. & Krashen, S. (1974). Is there a natural sequence in adult second language learning? *Language Learning*, 21:235-243.
- Bley-Vroman, R. (1989). What is the logical problem of foreign language learning? S. Gass & J. Schachter (Ed.), *Linguistic perspectives on Second Language Acquisition* (s. 41-68). Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Brown, M. (2001). *Learning languages like children*. (<http://tienganhsieutoc.vicet.vn/Uploads/AttachFile/LEARNING%20LANGUAGES%20LIKE%20CHILDREN.pdf>)
- Dupuy, B. (2000). Content-based instruction: Can it help ease the transition from beginning to advanced foreign language classes? *Foreign Language Annals*, 33 (2), 205-233.
- Ellidokuzoğlu, H. (2017) Yabancı Dil Eğitiminde Sanal Ortamda Doğal Yaklaşım. 34. *Ulusal Bilişim Kurultayı: Bilişim-e Gelişim*. Ankara
https://www.academia.edu/35570020/Yabanc%C4%B1_Dil_E%C4%9Fitiminde_Sanal_Ortamda_Do%C4%9Fal_Yakla%C5%9F%C4%B1m
- Ellidokuzoğlu, H. (2017) Towards a receptive paradigm in foreign language teaching. *TOJELT* 2(1), 20-39
https://www.academia.edu/31832162/Towards_a_receptive_paradigm_in_foreign_language_teaching
- Ellis, R. (1989). Are classroom and naturalistic acquisition the same? *Studies in Second Language Acquisition*, 11, 305-328.
- Ellis, R. (1990). *Instructed second language acquisition*. Oxford: Basil Blackwell.
- Fodor, J. (1983). *The modularity of mind*. Cambridge, MA: MIT Press.
- Işık, A. (2000). The role of input in second language acquisition: more comprehensible input supported by grammar instruction or more grammar instruction? *ITL Review of Applied Linguistic*, 129, s.225-274.

- Jackendoff, R. (1993). *Patterns in the mind: Language and human nature*. New York, NY: Harvester Wheatsheaf.
- Krashen, S.D. (1981). *Second language acquisition and second language learning*. Oxford: Pergamon.
- Krashen, S. (1982). *Principles and practice in second language acquisition*. New York, NY: Pergamon Press.
- Krashen, S.D. (1985) *The input hypothesis: issues and implications*. London: Longman
- Nida, E.A. (1982). Learning by listening. R.W. Blair (Ed.) *Innovative approaches to language teaching* (s.42-53). Boston, MA: Heinle & Heinle Yayınevi.
- Pienemann, M.(1989). Is language teachable? *Applied Linguistics*, 10, 52-79.
- Sarı, R. (2013). Is it possible to improve writing without writing practice? *IJFLT* pp.6-10.
- Sharwood-Smith, M. (1981). Consciousness-raising and second language learner. *Applied Linguistics*, 11(2), s. 159-168.
- Sharwood-Smith, M. (2008). Revisiting the role of consciousness with MOGUL. Z-H. Han (Ed.). *Understanding second language process* (s:1-15). Clevedon: Multilingual Matters.
- Sorensen, A. P. (1967). Multilingualism in the Northwest Amazon. *American Anthropologist*. 68, 670-684. (<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1525/aa.1967.69.6.02a00030/pdf>)